

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 1060 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL TRANSPORT SIYOSATINING BARQAROR RIVOJLANISH VA TARMOQLARARO INTEGRATSIYADAGI O'RNI.....	21
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELI	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIYAVIIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI.....	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherari o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJ TAJRIBALARI	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	89
Bobokulova Muhabbat Muhammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI.....	103
Xodjimatomov Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'anibekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamaxamatovna	

YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarasul o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiқ qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARINING O'RNI VA AHAMIYATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIқ-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал қизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIVALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQQA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA YASHIL MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY JIATLARI	245
Xalikov S. X.	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BudgetLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
Tulyaganova Aziza	
ISLOMIY MOLIALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
Xamidov Otabek Bakidjanovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	290
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
Максудова Шахиста	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
Abdukhalkova Komila Abdukhalkovna	
МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ.....	315
Хурамова Фарангиз Учкун кизи	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ НАЛОГОВ И АКЦИЗНАЯ РЕФОРМА УЗБЕКИСТАНА В ВТО	319
Дамир Рустамович Абдулов	
BANK TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR SHAROITIDA LIKVIDLILIK RISKINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	324
Alimov Baxtiyor Murodovich	
BANK AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	335
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MASALALARI.....	343
Abdimuminova Saodat Taxirjonovna	
TO'QIMACHILIK SANOAT MAXSULOTLARI EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI VA BRENDIDA LIDERLIK TUSHUNCHALARI.....	352
Abdulazizova Xushnoza Nayabovna	

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ НА ОСНОВЕ ОПЫТА РАЗВИТЫХ СТРАН И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ АДАПТАЦИИ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	357
Д. Мейлиева	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TIZIMIDA KASBDOSHLAR TOMONIDAN BAHOLASH (PEER REVIEW) TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	361
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) В УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЯХ.....	366
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
O'ZBEKISTONDA SUVGA BO'LGAN TALABNI VAQTLI QATORLAR ORQALI TAHLIL QILISH	375
Sarvar Mamasoliyev	
BOSHQARUV VA NAZORAT MAQSADLARIDA XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH	383
Isomuxamedov Akbarjon Boxodir o'g'li	
MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	389
Salomat NOROVA	
O'ZBEKISTON TURIZM BREND BOZORINING HOZIRGI HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	394
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODOLOGIYASI.....	404
Qodirov Baxodirjon Tursunovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHDA YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALINING O'RNI VA AHAMIYATI	408
Dehqonov G'ayratjon Raximovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION HAMDA TIJORATLASHTIRISH MASALALARI	414
Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li	
OLIY IQTISODIY TA'LIM ORQALI EKO-INNOVATSIYALAR VA "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RAG'BATLANTIRISH MEKANIZMLARI: SIYOSIY VA INSTITUTSIONAL DOIRALAR	418
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
XODIMLAR MALAKASINI OSHIRISH — ZAMON TALABI.....	427
Narzullaev Oybek Narzullaevich	
BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA JURNAL-ORDER SHAKLINING AHAMIYATI.....	433
Axmedjanov Abdufoto	
KENDALL VA SPEARMAN TARTIBIY KORRELYATSIYA KOEFFITSIYENTLARI ASOSIDA YASHIL IQTISODIYOT INDIKATORLARINING STATISTIK O'ZARO TA'SIRINI MODELLASHTIRISH	437
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
ИНТЕНСИВНЫЕ И ЭКСТЕНСИВНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ СПРОСА.....	442
Аминджанова Румейса Батыровна, Камилова Наргиза Абдукахоровна	
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПОДХОД В ТУРИЗМЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И УЗБЕКСКАЯ ПРАКТИКА	445
Азимова Шахло Таировна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XAQARO STANDARTLARIGA O'TISHNING HOLATI VA TAHLILI	450
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
UZUM EKSPORT QILUVCHI KOMPANIYALARDA YASHIL O'TISH JARAYONINI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN EKO-MARKETING VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI INTEGRATSIYALASH.....	454
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINING TAHLILI: OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIKNING YANGICHA USULLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	461
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	
INVESTITSIYALARNING KIRIB KELISHIGA TO'SQINLIK QILUVCHI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	467
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	

FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT SHAKLLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTORLAR UCHUN AXBOROT OCHIQLIGINI TA'MINLASH	470
Turdikulova Gulshad Nurmamatovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI.....	477
Uztemirov Alisher Aktam o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT TARMOQLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN BANDLIK TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	482
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
XORIY TAJRIBALARIDA SOLIQ BAZASINI ANIQLASH TARTIBI METODOLOGIYASINING MAVJUD METODLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI.....	489
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING KONSEPTUAL ASOSLARI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O'RNI.....	496
Ramatillaev M.R.	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI SUG'URTALASH VA DIVERSIFIKATSIYA QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASH VA KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIYASI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	506
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
XALQARO REYTING TASHKILOTLARINING OLIY TA'LIM MUASSASALARIGA TA'SIRI VA MAVJUD PLATFORMALAR.....	515
O'rozboyev Xayrulla Murodboy o'g'li	
TALABALAR MOTIVATSIYASINING MEKANIZMLARI: LOYIHA ASOSIDAGI TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDA.....	523
Kasimova (Mulladjanova) Nasiba Azimdjanovna	
ISH KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA NORASMIY BANDLIKNI SOYADAN CHIQRISH BO'YICHA TAKLIFLAR ISHLAB CHIQRISH	531
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Maxkamova Shaxlo Yulchiyevna, Absamatov Baxrom Danakulovich	
KASBIY TA'LIM MAZMUNIDA TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI RAG'BATLANTIRISH ORQALI O'RTA BO'G'IN KADRLAR TAYYORLASHNING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	538
Tojiyev Sirojiddin Sayriddinovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI BOSHQARISH TIZIMINING TURLARI VA SHAKLLARI.....	542
Muminova Mavjuda Sharifovna	
SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNI STRATEGIK BOSHQARISH SAMARADORLIGI MASALALARI	547
Kadirkhodjayeva Nilufar Rahmatullayevna	
MHXSGA MUVOFIQ ASOSIY VOSITALAR HISOBINI TASHKIL ETISH MASALALARI.....	552
Aliyev Sherzod Abdixomidovich	
ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	558
Аллаева Г.Ж.	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA INVESTITSION MUHITNI YAXSHILASH YO'NALISHLARI	564
Irisqulova Munisa Akmal qizi	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARI DOIRASIDA 2024-YILDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR TAHLILI	569
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
MINTAQA SANOATIDA AHOLI JON BOSHIGA YAQQ O'ZGARISHINING DINAMIK TAHLILI.....	574
Nabiyev G'ulom Abdusalomovich	

INFRATUZILMAVIY INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBALARI	583
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В ЭКОЛОГИИ.....	587
Максудова Шахиста	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	593
B.Sh.Shadmanov	
ECONOMIC INDICATORS OF SUPPLY CHAIN EFFICIENCY IN UZBEKISTAN'S EXPORT SECTOR	597
Mukhammadiyaminova Shakhzoda Sherzodovna	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LAR HISOBI VA ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH.....	602
Muxtorova Maftuna Salohiddin qizi	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONIDA BANKLARNING XAVFSIZLIGI VA MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI	607
Aliyeva Umidaxon Xusanboyevna	
XIZMATLAR SOHASI VA KAMBAG'ALLIK O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	611
Dawletmuratov Adilbay Mirzabaeovich	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL CLUSTERS BASED ON THE PRINCIPLES OF A "GREEN ECONOMY"	615
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Kamolov Oybek Faxriddin o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СВОБОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	620
Халимжанов Дилшод Эргашбекович	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	626
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
NAMANGAN VILOYATI TURIZM SOHASINING SO'NGGI YILLARDA RIVOJLANISHI VA STATISTIK TAHLILI	630
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI EKSPORTINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLOVCHI OMILLAR TAHLILI	634
Faxriddinov Bahriddin	
INNOVATSION SHAROITDA TO'QIMACHILIK SANOATI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	640
Sattarov Ilkhomjon Rahimjanovich	
IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA SUV RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	645
Nurmatov Norbek Jo'rayevich	
MINTAQA LOGISTIK XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION VA INSTITUTSIONAL ISTIQBOLLARI	652
Xalimov Javlonbek Shaxriyovich	
KORXONALARNING BANKROTLIK EHTIMOLINI SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA PROGNOZLASH	659
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ ФИНАНСОВЫХ РЫНКОВ	665
Шомуродов Равшан Турсункулович	
MEDIA LOYIHALARINI BOSHQARISH: O'ZBEKISTON OAV AMALIYOTI TAHLILI	673
Yo'ldosheva Dilobar Jaxongir qizi	
O'QITISH NATIJALARINI ZAMONAVIY BAHOLASH TAMOYILLARI	677
Abdullayeva Sanobar Berdiyevna, Xujakulov Shaxriyor Shokir o'g'li	
MALAYZIYADA PROGRESSIV VA INKLYUZIV ISLOMIY MOLIVA TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: 2024-YIL TAJRIBASI VA NATIJALARI	681
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ПРОВЕДЕНИЯ ПРОЦЕДУР ДЬЮ-ДИЛИДЖЕНС В АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВАХ.....	687
Прокудина Кристина Александровна	
HUDUDLARDA INVESTITSIIYA SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	692
Xalilova Madinabonu Abduraxmon qizi	
LIZING MUOMALALARI HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	701
Baxadirov Alisher Komilovich	
TIJORAT BANKLARINING JISMONIY SHAXSLAR DEPOZITLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI	705
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLASHTIRISH VA EKOTIZIMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	711
Erkinova Feruza Najmitdinovna	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI NAZORAT TIZIMINI BAHOLASHDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH: XAVF YOKI IMKONIYAT	717
Ostonokulov Azamat Abduraimovich, Tadjiev Erkin Muxitdinovich	
SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING TO'QIMACHILIK SANOATIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDAGI O'RNI	723
Raximov Furqat Jalolovich	
OLIY TA'LIM MASSASALARINING MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	728
Mahmudov Akbar Abduraimovich	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR.....	733
Abdullayev Suyun Artikovich	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBILSOZLIK KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIIYA JARAYONLARI: "UZAUTO MOTORS" AJ AMALIYOTI VA NATIJALARI.....	737
Allabergenov Azamat Joldasbayevich	
WAYS TO USE MARKETING DATA IN THE MANUFACTURING ENTERPRISE VALUATION PROCESS	742
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
KICHIK SANOAT KORXONALARI O'RTASIDAGI ISHLAB CHIQARISH VA KOOPERATIV ALOQALAR HOLATI.....	747
Boyutayev Olimjon Urayimovich	
BANK RISKLARI VA ULARNI TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA STATISTIK HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	753
Kamoldinov Sardorbek Maxmadsobir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AYOLLARNING ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	761
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASI: TARIXIY MEROS VA ZAMONAVIY YASHIL TEXNOLOGIYALAR UYG'UNLIGI.....	766
Azimova Shohista Salohiddinova	
SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLI MARKIROVKALANGAN TOVARLARNI RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI	770
Muxammadov Nodir Karimovich	
BIZNES JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDA "LEAN MANAGEMENT" TIZIMINI JORIY ETISHNING ILMIY ASOSLARI	775
Muhiddinov Ozodbek Ikromjon o'g'li, Shakirova Gulrux Po'latjon qizi, Ozodbek Musayev	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINING TURISTIK POTENTIALI UMUMIY TAVSIFI.....	783
Madaminova Sanobar Askarovna	
KICHIK BIZNES KORXONALARIDA EKSPORT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	789
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
AHOLINING TURMUSH DARAJASI VA UNING KO'RSATKICHLARI.....	794
Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich	

KORXONA ASOSIY XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKT SIFATIDA AHAMIYATI.....	799
Yuldashova Yoqutoy Murodjon qizi, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI XUSUSIYLASHTIRISH JARAYONIDA KADRLAR SALOHİYATINI SAQLAB QOLISH VA RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	803
Bekchanov Ruslan Ambiyatovich	
PARALLEL KORPUS ASOSIDA INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QISHLOQ XO'JALIK ATAMALARINING EKVIVALENTLIK XUSUSIYATLARI.....	807
Yulduz Xalilova Nasriddinovna	
KOLBASA VA GO'SHT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUARISHDA CHIQUINDISIZ ISHLAB CHIQUARISH ("ZERO WASTE") MODELINING ROLI: XORIJIY TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDAGI AMALIY YO'NALISHLAR.....	810
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
EKSPORTYO'R KORXONALARDA TOVAR VA XIZMATLAR EKSPORTI BO'YICHA QO'SHILGAN QIYMAT VA FOYDA SOLIG'INI TO'G'RI HISOBLANISHI TAHLILI VA ISTIQBOLLARI	814
Sobirova Xilola Rustam qizi	
O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIK VA TIKUV-TRIKOTAJ SANOATI RIVOJLANISHINING MILLIY RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDAGI O'RNI	819
Ikramova Taxmina Latifovna	
YANGI RIVOJLANAYOTGAN BOZORLARIDA HR QAROR QABUL QILISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISHDA IQTISODIY TA'LIMNING ROLI	824
Dilfuza Shokirova	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI XALQARO BUXGALTERIYA STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	833
Abdiev Mutolib Anvar o'g'li	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TIZIMINING NAZARIY VA USLUBIY ASOSLARI	838
Raximjonova Shohsanam Baxodirovna	
AKTIVLAR VA MAJBURIYATLARNI MHXS ASOSIDA BAHOLASHNING ZARURIYATI VA AHAMIYATI	842
G'anibayev Iloxomjon Shokiraliyevich	
XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH JARAYONINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH BILAN BOG'LIQLIGI	847
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, Turdimuratova Aziza Alisherovna	
AGRAR ISHLAB CHIQUARISHNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "QISHLOQ XO'JALIGI-4.0" VA "AQLLI QISHLOQ XO'JALIGI" KONSEPSIYALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH.....	851
Yusupov Muxiddin Soatovich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI GURUHLASH VA BAHOLASH.....	860
Davlyatov Bekzodjon Aslanxojayevich	
TA'LIM TIZIMINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHDA XORIY TAJRIBASINING AHAMIYATI	864
Sobirov Shaxzod Ozod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	868
Karimov Mirolimjon Karimjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ МЕЖДУНАРОДНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	875
Аликулов С. А., Хамракулова О. Д.	
YASHIL IQTISODIYOTDA KORXONALAR BOSHQARUV MEKANIZMLARINING EVOLYUTSIYASI: KONSEPTUAL TAHLIL.....	880
Nabiev Bobur Muhammadqosim o'g'li	
SUD-HUQUQ TIZIMINI YANADA DEMOKRATLASHTIRISH: JORIY HOLATI, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	884
Majidov Muslimbek Maxamadjon o'g'li	

IQTISODIYOTNI LIBERALLASHTIRISH SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA KLASSTERLARNI TASHKIL ETISHNING TASHKILIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	889
Xo'jageldiyev Chorshanbi Pardayevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH.....	893
Shaymanova Nigora Yusupovna	
XO'JALIK FAOLIYATINI SAMARADORLIGI VA BIZNES HOLATINI BAHOLASH	899
Abdukarimova Muslima Abduaziz qizi, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
CROSS-BORDER E-COMMERCE IN CENTRAL ASIA.....	904
Bakhtiyorjon Komilov	
O'ZBEKISTONDA NORASMIY SEKTOR ISHCHILARINING PENSIYA TA'MINOTI MASALALARI.....	908
Abdulazizova Nargiza Baxodir qizi	
KORXONA VA TASHKILOTLARDA QOG'OZ SARFINI OPTIMALLASHTIRISHDA JAHON TAJRIBASI	913
Oripov Mirzo Mahmudovich	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ЗАЩИТЕ ВНУТРЕННЕГО РЫНКА ОТ КОНТРАФАКТНОЙ ПРОДУКЦИИ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН).....	917
Ибраимова Махсура Уснатдин кизи	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	922
Xasanova Robiyaxon Kamoliddin qizi	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES ON THE PROCESSES OF DIGITAL TRANSFORMATION IN THE INSURANCE INDUSTRY.....	927
D.D.Omonova	
THE ROLE OF INTERNATIONAL FINANCIAL INSTITUTIONS IN THE GLOBAL ECONOMY AND THEIR STAGES OF DEVELOPMENT	933
Yovkochev Sherzod	
YURIDIK SHAXSLARNI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILAR TOIFASIGA KIRITISH MEZONLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	941
To'raqulov Bekzod Hazratqul o'g'li	
BUTUNJAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LIHDA SOLIQ TIZIMINI TRANSFORMATSIYA QILISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	945
Xojakbar Zaynabidinov	
BANK TIZIMIDA TAVAKKALCHILIK TUSHUNCHASI VA UNI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	950
Malikova Dilrabo Muminovna, Shakarova Kumush Faxriddin qizi	
REAL SEKTOR TARMOQLARINI KREDITLASHDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI.....	955
Savurbayev Zafar Abdumuminovich	
INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK OMILLARI VA ULARNING BOSHQARUVI	960
D. G. Bazarov	
YANGI O'ZBEKISTONDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH HAMDA KOMPLEKS TIZIMLASHTIRISH	966
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
XIZMATLAR KO'RSATISH KORXONALARIDA INNOVATSIYA FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH: IQTISODIY TAHLIL VA ISTIQBOLLI TAVSIYALAR	971
Xudayberdiyeva Nargiza Nizomiddin qizi	
MINTAQADA KICHIK BIZNES KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	976
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSION MAHSULOTLARNI ISHLAB CHIQRISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	981
Mirzayev Kobil Nosirjonovich	

PUL AYLANMASINI TASHKIL QILISHNING XORIJ TAJRIBASI VA O'ZBEKISTONDA FOYDALANISHNING IMKONIYATLARI.....	987
Gadoyev So'hrob Jumakulovich	
MARKETING VA TOVAR STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQISH	993
Ibadullayeva Sevara Allashukurovna, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
PILLACHILIK SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA VA DAVLAT KO'MAGIGA OID METODOLOGIK YONDASHUVLAR	998
Xudoykulov Mamarasul Radjabovich	
SURXONDARYO VILOYATIDAGI KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING QURILISH SOHASIDAGI ULUSHINING TREND MODELLARI ORQALI TAHLILI	1005
Mamatkulova Xurshida Nasrullayevna	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES OF TEXTILE PRODUCTS MARKET SEGMENTATION	1012
Ibaydullaeva Feruza Kholjuraevna	
O'ZBEKISTONNING JINOIY FAOLIYATDAN OLINGAN DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISHGA QARSHI KURASH TIZIMIGA SUN'YI INTELLEKTNI INTEGRATSIYASI: BANK SEKTORIDA JORIY ETISHNING POTENSIALI VA TO'SIQLARINI BAHOLASH	1018
Rashidov Avazbek Raximovich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	1025
Shermatov Sirojiddan Xaydarovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В УСОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ КОМПОНЕНТОВ ПРОЕКТА «БЕЗОПАСНЫЙ ГОРОД»	1029
Иминов Акбаржон Одилжонович	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA BOSHQARUV SALOHİYATINI OSHIRISH	1034
Tleubergenov Raxat Shahibaevich	
THE ROLE OF ESG IN ADVANCING CORPORATE REFORMS IN UZBEKISTAN	1038
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA MARKETING ROLI ORQALI IQTISODIY SIYOSATGA TA'SIRI.....	1043
Egamberdiyev Muzaffar	
DAVLAT BUDJETI JARAYONINI OPTIMALLASHTIRISH YO'NALISHLARI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	1046
Nosirov Islombek Xurram o'g'li	
O'ZBEKISTONDA JISMONIY SHAXSLARDAN OLINADIGAN DAROMAD SOLIG'INING PROGRESSIV STAVKASINI JORIY ETISH MEXANIZMI	1052
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich, Xujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li, Otabekov Otajon G'ayrat o'g'li, Abdiyev Mansur Musurmonovich	

O'ZBEKISTONDA JISMONIY SHAXSLARDAN OLINADIGAN DAROMAD SOLIG'INING PROGRESSIV STAVKASINI JORIY ETISH MEXANIZMI

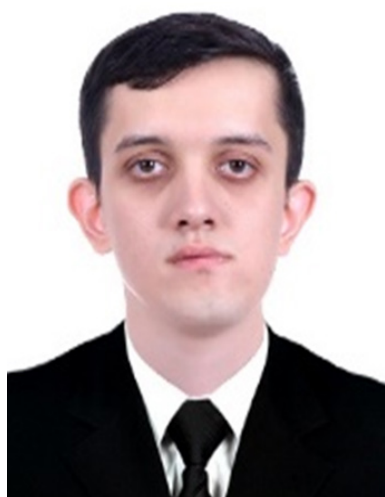
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich
prof., DSs., Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi Budjet-soliq ilmiy tadqiqotlari instituti direktorining birinchi o'rinbosari
ORCID: 0000-0002-7430-3608
pulatovdilshod56@gmail.com

Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich
Soliq, bojxona va tarif siyosatini takomillashtirish loyihasi bo'lim boshlig'i, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi
ORCID: 0009-0007-0188-6877
mamatkulov.salim.1983@gmail.com

Xujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li
Soliq, bojxona va tarif siyosatini takomillashtirish loyihasi bo'lim boshlig'i o'rinbosari, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi
ORCID: 0009-0000-9548-4631
Abrorbek.Hujamuradov@ifs.imv.uz

Otabekov Otajon G'ayrat o'g'li
Soliq, bojxona va tarif siyosatini takomillashtirish loyihasi bosh mutaxassisi
ORCID: 0000-0002-9651-318X
Otajonotabekov71@gmail.com

Abdiyev Mansur Musurmonovich
Soliq, bojxona va tarif siyosatini takomillashtirish loyihasi yetakchi mutaxassisi, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi
ORCID: 0009-0008-1448-7370
Email: abdiyevmm@gmail.com

Annotatsiya. O'zbekistonda amal qilayotgan yagona 12% jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i (JSHDS) stavkasini qayta ko'rib chiqish masalasi dolzarb ahamiyatga ega, chunki u barcha daromad guruhlariga bir xil tatbiq etiladi. Daromadlarning adolatli taqsimlanishini ta'minlash va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash maqsadida uch pog'onali progressiv soliq tizimi taklif etilmoqda. Simulyatsiya natijalari ushbu islohot umumiy soliq tushumlarini saqlagan holda Jini koeffitsiyentini taxminan 0,9 foiz punktga kamaytirishini ko'rsatadi. Bundan tashqari, o'rta daromadli aholi uchun soliq yuki o'zgarishsiz qoladi. Tizim samaradorligini ta'minlash uchun kuchli ma'muriy mexanizmlar va jamoatchilik bilan ochiq muloqot muhim hisoblanadi.

Kalit so'zlar: JSHDS, progressiv soliq, Jini koeffitsiyenti, Palma koeffitsiyenti, daromad tengsizligi, qayta taqsimlash, ijtimoiy adolat, yassi soliqning cheklovlari, avtomatik barqarorlashtirish.

Abstract. The issue of revisiting Uzbekistan's current flat 12% personal income tax (PIT) rate is of growing importance, as it is applied uniformly across all income groups. To promote fair income distribution and strengthen social stability, a three-tier progressive tax system is proposed. Simulation results indicate that this reform could reduce the Gini coefficient by approximately 0.9 percentage points while maintaining overall tax revenues. Moreover, the tax burden on the middle-income population would remain unchanged. Effective implementation will require strong administrative mechanisms and open communication with the public.

Key words: PIT, progressive taxation, Gini coefficient, income inequality, fiscal policy, redistribution, social justice.

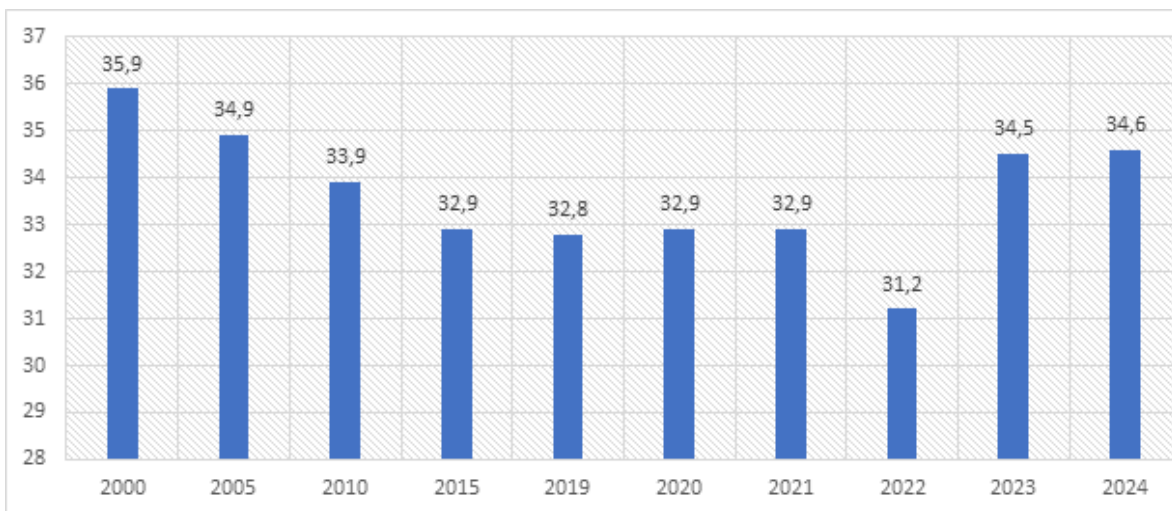
Аннотация. Вопрос пересмотра действующей в Узбекистане единой ставки подоходного налога с физических лиц (12 %) приобретает особую актуальность, поскольку она применяется одинаково ко всем группам доходов. В целях обеспечения справедливого распределения доходов и укрепления социальной стабильности предлагается внедрение трёхступенчатой прогрессивной налоговой системы. Результаты моделирования показывают, что такая реформа при сохранении общего объёма налоговых поступлений может снизить коэффициент Джини примерно на 0,9 процентного пункта. Кроме того, налоговая нагрузка для населения со средним уровнем доходов остаётся неизменной. Для обеспечения эффективности системы важное значение имеют развитые административные механизмы и открытый диалог с общественностью.

Ключевые слова: подоходный налог с физических лиц, прогрессивное налогообложение, коэффициент Джини, коэффициент Пальмы, неравенство доходов, перераспределение, социальная справедливость, ограничения плоской шкалы, автоматические стабилизаторы.

KIRISH

O'tgan o'n yil davomida O'zbekistonda bozorlarni erkinlashtirish, xususiyl sektor rivojlanishini rag'batlantirish va jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvga qaratilgan muhim tarkibiy hamda iqtisodiy islohotlar amalga oshirildi. Bu islohotlar yalpi ichki mahsulot o'sishini va investitsiyalar oqimini tezlashtirgan bo'lsa-da, aholining turli qatlamlari o'rtasidagi daromadlar farqining kengayishiga ham olib keldi. Jahon banki hisob-kitobiga ko'ra, O'zbekistonning Jini koeffitsiyenti — daromadlar tengsizligining eng keng qo'llaniladigan o'lchovi — 2000-yilda 35,9 foizni tashkil etgan. 2015-yilda 32,9 foizgacha biroz pasaygan. Ammo keyinchalik yana ko'tarilib, 2023-yilda 34,5 foizga va 2024-yilda 34,6 foizga yetgan.

Jini koeffitsiyenti 0 (to'liq tenglik) va 1 (to'liq tengsizlik) oralig'ida bo'ladi va Lorens egri chizig'iga asoslangan holda hisoblanadi. Jini indeksining bu tarzda yuqoriga siljishi so'nggi yillarda daromad taqsimoti yanada notekis bo'lib qolganini ko'rsatadi (1-rasm).

1-rasm. O'zbekistonning Jini koeffitsiyenti (2000-2024-yillar)

Tengsizlikni to'ldiruvchi ko'rsatkich — eng boy 10 foizning daromad ulushini eng kambag'al 40 foiz bilan taqqoslaydigan Palma koeffitsiyenti ham ushbu qonuniyatni tasdiqlaydi. Palma indeksi daromad tengsizligini baholash uchun 2010-yillar boshida chililik iqtisodchi Gabriel Palma tomonidan taklif etilgan. U Jini koeffitsiyentining ayrim kamchiliklaridan, xususan, uning daromadning muayyan qatlamlaridagi o'zgarishni aniq aks ettirmasligidan norozi bo'lib, soddaroq va mazmunliroq yondashuvni ilgari surgan.

Jahon tengsizlik ma'lumotlar bazasi (WID) ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonning Palma koeffitsiyenti 2015-yildagi 1,29 dan 2024-yilda 1,45 gacha ko'tarildi. Bu esa uy xo'jaliklarining eng boy 10 foizi hozirda eng kambag'al 40 foizga nisbatan taxminan 45 foiz ko'proq daromad olayotganini anglatadi (1-jadval).

1-jadval. O'zbekistonning Palma indeksi nisbati (2015-2024-yillar)

Yillar	Yuqori 10% daromad ulushi (%)	Quyi 40% daromad ulushi (%)	Palma nisbati
2015	22,5	17,5	1,29
2019	23,0	17,0	1,35
2022	23,2	16,8	1,38
2023	23,5	16,5	1,42
2024	23,6	16,3	1,45

Shuni ta'kidlash lozimki, O'zbekistondagi rasmiy tengsizlik ko'rsatkichlari norasmiy iqtisodiyotning sezilarli hajmi tufayli daromadlar o'rtasidagi tafovutning haqiqiy darajasini past baholashi mumkin. Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, norasmiy sektor yalpi ichki mahsulotning taxminan 34 foizini tashkil etadi, ya'ni iqtisodiy faoliyatning katta qismi rasmiy hisob-kitob va soliqqa tortishdan tashqarida qolmoqda. Dell'Anno 2021-yilda [12] norasmiylik va tengsizlik o'rtasida ikki tomonlama bog'liqlikni aniqlagan. Bu katta norasmiy sektorlarga ega mamlakatlar ko'proq tengsizlikka duch kelishini, tengsizlikning o'sishi esa norasmiylikni yanada kuchaytirishini ko'rsatadi.

O'zbekiston va boshqa postsovet iqtisodiyotlarida norasmiy daromadlar, ayniqsa o'rta va yuqori daromadli guruhlar orasida keng tarqalgan bo'lib, ular ko'pincha o'z daromadlarining bir qismini soliqdan yashiradilar. Bu esa O'zbekiston uchun Jini koeffitsiyenti ham, Palma koeffitsiyenti ham ehtimol past baholanganini anglatadi, chunki hisobotga kiritilmagan yuqori daromadlar haqiqiy tengsizlikning rasmiy ma'lumotlarda aks ettirilganidan yuqoriroq bo'lishiga olib keladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining progressiv stavkalarini joriy etish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar ko'proq tengsizlikni kamaytirish, budjet barqarorligini ta'minlash va fiskal adolatni kuchaytirish masalalariga qaratilgan. Thomas Piketty progressiv soliq stavkalarining yuqori daromad guruhi jamiyatda boylarning haddan tashqari kontsentratsiyasini cheklashdagi o'rni muhimligini ta'kidlaydi va bunday tizimning ijtimoiy barqarorlikka xizmat qilishini asoslaydi.

Emmanuel Saez va Gabriel Zucman daromadlarning yuqori qatlamida soliq yukining pasayishi iqtisodiy tengsizlikning o'sishiga kuchli ta'sir qilayotganini ko'rsatadi va progressiv stavkalarining qayta taqsimlovchi samaradorligini empirik dalillar asosida isbotlaydi. OECD ekspertlari olib borgan tadqiqotlar progressiv soliq stavkalarining fiskal tushumlarni barqarorlashtirishda, past daromadli qatlamni qo'llab-quvvatlashda va ijtimoiy transfer siyosatlar bilan uyg'unlashganda yuqori samaradorlikka erishishda muhimligini ko'rsatadi.

Joseph Stiglitz progressiv soliqlar iqtisodiy rag'batlarga salbiy ta'sir qiladi degan farazlarning ko'pincha oshirib yuborilishini ta'kidlab, to'g'ri dizayn qilingan tizim investitsion faollikka to'sqinlik qilmasligini ilmiy dalillar bilan tasdiqlaydi. Xalqaro Valyuta Jamg'armasining Christine Lagarde rahbarligida o'tkazilgan tadqiqotlari progressiv soliqlar o'rta muddatda iqtisodiy o'sish bilan zid kelmasligini, aksincha, makrobarqarorlikni mustahkamlashini ko'rsatadi.

Atkinsonning ijtimoiy adolatga oid ishlarnalarida progressiv soliq tizimi farovonlikni qayta taqsimlashning asosiy mexanizmlaridan biri sifatida ko'riladi. Ayniqsa, ish haqi past bo'lgan uy xo'jaliklarini qo'llab-quvvatlashda progressivlikning ahamiyati alohida ta'kidlanadi. Cornell universiteti olimi Robert Frank progressiv soliqlar iste'molning "status poygasi"ni yumshatib, jamiyatda resurslarning maqsadga muvofiq taqsimlanishiga yordam berishini ilgari suradi.

Jahon Banki va XMT tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda progressiv soliq stavkalari soliqdan bo'yin tovlash ko'lamiga sezilarli ta'sir qilmasligi, biroq soliq ma'murchiligi shaffof va raqamlashtirilgan bo'lsa

fiskal tushumlarning yanada barqaror o'sishini ta'minlashi qayd etiladi. Skandinaviya mamlakatlari bo'yicha iqtisodchilarning tahlillari yuqori progressiv stavkalar mavjud tizimlarda ham iqtisodiy samaradorlik yuqori darajada saqlanishi mumkinligini, buning muhim omillari sifatida aniq belgilangan chegara daromadlari va minimal imtiyozlar tizimi ko'rsatilishini ko'rsatadi.

Mazkur ilmiy qarashlar progressiv soliq tizimini milliy sharoitlar bilan uyg'unlashtirib joriy etish muhimligini isbotlaydi va O'zbekiston uchun progressiv daromad solig'i modelini ishlab chiqishda nazariy poydevor vazifasini bajaradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Konseptual asos progressiv soliqqa tortish tamoyillari va to'lov qobiliyati doktrinasiga tayangan holda samaradorlikni saqlagan holda adolatni oshirishga qaratilgan. Ko'p pog'onali progressiv jismoniy shaxslar daromad solig'i (JSHDS) odatda daromadlarni qayta taqsimlash va qisqa muddatda tengsizlikni kamaytirishning samarali vositasi hisoblanadi [1]. Ushbu tizimga ko'ra, yuqori daromad oluvchilar o'z daromadlarining katta qismini soliq sifatida to'laydilar, bu esa jamoat ehtiyojlarini moliyalashtirishda adolatli hissa qo'shish yondashuvini ifodalaydi.

Ushbu tahlilda foydalanilgan ma'lumotlar asosan O'zbekiston Respublikasining rasmiy manbalari va xalqaro moliya tashkilotlaridan olingan. Milliy statistika qo'mitasidan oylik eng kam ish haqi, o'rtacha ish haqi darajasi, ro'yxatga olingan jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i to'lovchilar soni va uy xo'jaliklari daromadlari umumiy ko'rsatkichlari kabi asosiy milliy ma'lumotlar olindi. Bu raqamlar daromad chegaralarini modellashtirish va soliq majburiyatlarini baholash uchun tayanch vazifasini bajaradi. Qo'shimcha makroiqtisodiy hamda tengsizlik bilan bog'liq ma'lumotlar, jumladan, Jini koeffitsiyentlari, daromadlar ulushi va daromadlarni taqsimlash tendensiyalari Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasidan (XVJ) olindi. Bu xalqaro qiyoslash va tahliliy izchillikni ta'minlash imkonini berdi.

Ushbu tadqiqot taklif etilayotgan progressiv jismoniy shaxslar daromad solig'i tizimida soliq solinmaydigan minimal daromad chegarasini belgilashda milliy tan olingan kambag'allik chegarasini mezon sifatida qabul qiladi. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yilda asosiy ehtiyojlarni qondirish uchun zarur bo'lgan minimal iste'mol xarajatlari darajasi sifatida belgilangan milliy kambag'allik chegarasi kishi boshiga oyiga 669 ming so'mni tashkil etadi. Bu ko'rsatkich oziq-ovqat va asosiy nooziq-ovqat xarajatlarini o'z ichiga olgan minimal iste'mol savati qiymatini aks ettirib, inflyatsiyani hisobga olgan holda muntazam ravishda yangilanadi.

O'rta daromad soliq guruhini belgilash uchun ushbu tadqiqot "o'rta sinf"ni daromadi qonunchilikda belgilangan eng kam oylik ish haqi — hozirda 1 271 000 so'm — miqdoridan milliy daromad taqsimotining 97 foizli chegarasigacha bo'lgan shaxslarni qamrab oluvchi toifa sifatida belgilaydi. Bu yondashuv taqsimlash metodologiyasiga asoslanadi, unda eng yuqori 3 foiz daromad oluvchilar yuqori daromadlilar toifasiga ajratiladi.

Yuqori daromadli guruh chegarasini aniqlashda Pareto taqsimotidan foydalanildi. Pareto taqsimoti daromad va boylik taqsimotini tavsiflashda keng qo'llaniladigan ehtimollik taqsimoti bo'lib, ayniqsa keskin tengsizlik kuzatiladigan holatlarda qo'llanadi. Pareto taqsimoti daraja qonuniga bo'ysunadi. Bu shuni anglatadiki, ma'lum bir X chegarasidan yuqori daromadni kuzatish ehtimolligi X ning darajasiga teskari proporsionaldir. Pareto taqsimoti uchun ehtimollik zichligi funksiyasi (PDF) quyidagicha ifodalanadi:

$$f(x; x_{\min}, \alpha) = \frac{\alpha x_{\min}^{\alpha}}{x^{\alpha+1}} \quad \text{for } x \geq x_{\min}$$

Bu yerda:

- o x_{\min} - x ning mumkin bo'lgan eng kichik qiymati (daromad yoki boylikning chegaraviy darajasi),
- o α - shakl parametri bo'lib, ko'pincha Pareto indeksi yoki Pareto koeffitsiyenti deb yuritiladi.

Pareto indeksi (α) taqsimotdagi tengsizlik darajasini belgilaydi:

- Agar α kichik bo'lsa, taqsimot juda noteng bo'ladi, ya'ni umumiy boylikning katta qismi ozchilik shaxslar qo'lida to'planadi.
- Agar α katta bo'lsa, taqsimot nisbatan teng bo'ladi, ya'ni boylik yoki daromad aholi o'rtasida tekisroq taqsimlanadi.

Daromadlar tengsizligini o'lchaydigan Jini koeffitsiyenti ham Pareto taqsimotidan kelib chiqadi. Pareto taqsimoti uchun Jini koeffitsiyenti G quyidagi formula orqali α ga bog'liq:

$$G = 1 - 2 \int_0^1 L(F) dF.$$

bir turdagi Pareto holatida:

$$G = \frac{1}{2} \left(2 - \frac{1}{\alpha - 1} \right) \quad G = \frac{1}{2\alpha - 1} ;$$

Soddalik uchun yuqoridagi ikki formulaning o'rta arifmetigini olamiz.

Bu shuni ko'rsatadiki, α qiymati oshgani sari (ya'ni tengsizlik kamaysa) Jini koeffitsiyenti pasayadi, bu esa ko'proq tenglikni aks ettiradi.

Bu usul kam ta'minlangan fuqarolar uchun soliqqa tortilmaydigan minimal daromad joriy etilishi natijasida yuzaga keladigan daromad yo'qotishlarini qoplash uchun zarur bo'lgan eng yuqori soliq stavkasini baholaydi. Bunda soliq to'lovchilarning xatti-harakatlarida hech qanday o'zgarish bo'lmasligi nazarda tutiladi (ya'ni, statistik tahlil).

Quyidagilarni belgilaymiz:

- Y_{tot} = iqtisodiyotdagi jami shaxsiy daromad,
- $R_0 = 0.12 \times Y_{\text{tot}} = 12\%$ yagona soliq bo'yicha hozirgi jismoniy shaxslar daromad solig'i tushumlari,
- s = soliqqa tortilmaydigan chegara tufayli hozirda ozod qilingan daromad ulushi,
- τ = soliqqa tortiladigan qolgan daromad bo'yicha yangi talab qilinadigan o'rtacha stavka.

R_0 daromadni saqlab qolish uchun quyidagini yechamiz:

$$\tau \cdot (1 - s) \cdot Y_{\text{tot}} = 0.12 \cdot Y_{\text{tot}}$$

Y_{tot} har ikki tomondan qisqartiriladi:

$$\tau = \frac{0.12}{1 - s}$$

Bu formula daromadning ko'proq qismi soliqdan ozod qilingani sari yuqori stavka qanday oshishi kerakligini bevosita ko'rsatadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Progressivroq soliq tuzilmalariga ega mamlakatlar soliqlar va transfertlardan keyin pastroq tengsizlik darajasiga erishish tendensiyasini namoyon etadi. So'nggi o'n yilliklarda rivojlangan iqtisodiyotlarda kuzatilgan soliq tizimlarining soddalashtirilishi, jumladan eng yuqori stavkalar bo'yicha tartibotlarning yengillashuvi, kelgusida yanada oqilona progressivlik elementlarini qayta ko'rib chiqish imkoniyatlarini yaratmoqda. Bu jarayon daromadlar taqsimotida barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiluvchi ilg'or mexanizmlarni shakllantirish zarurligini ko'rsatadi.

Jini koeffitsiyenti tengsizlikni baholashda hamon asosiy diagnostik vosita bo'lib, u qayta taqsimlash siyosatlarining samaradorligini belgilash va rivojlanish dinamikasini kuzatishda metodik mezon vazifasini bajaradi. Ushbu indikator yordamida hukumatlar vaqt o'tishi bilan adolat va inklyuzivlik ko'rsatkichlarini takomillashtirish bo'yicha aniq yo'nalishlarni belgilashlari mumkin.

O'zbekiston 2020-yilda jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining yagona stavkasini joriy etish orqali soliq tizimining soddaligi, shaffofligi va ma'muriy yengillikni kuchaytirishga erishdi. Qisqa muddatda ro'yxatdan o'tgan soliq to'lovchilarning ko'payishi, ish haqi hisobotining aniqlashuvi va ma'muriy yuklamalarning kamayishi kabi ijobiy natijalar kuzatildi. Ushbu bosqich soliq tizimining institutsional asoslarini mustahkamlab, keyingi modernizatsiya uchun zarur tayanch yaratdi.

Besh yillik tajriba esa kelgusida soliq tizimini yanada takomillashtirish uchun qo'shimcha imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatmoqda. Yagona stavkali tizimning sodda va boshqaruvga qulay mexanizmlari saqlangan holda, daromad guruhlari bo'yicha to'lov qobiliyatini yanada aniqroq aks ettiruvchi progressiv elementlarni joriy etish orqali vertikal tenglikni kuchaytirish istiqbollari shakllanmoqda. Bu esa fiskal barqarorlikni ta'minlash bilan birga adolat tamoyillarini mustahkamlash imkonini beradi.

Iqtisodiy nuqtayi nazardan, to'lash qobiliyati tamoyiliga asoslangan progressiv soliqqa tortish ijtimoiy tovarlar va xizmatlarni moliyalashtirishda yuqori daromadli qatlamning ulushini yanada muvofiq taqsimlash imkoniyatini beradi. Kelgusida ushbu yondashuvni bosqichma-bosqich kuchaytirish soliq tizimining inklyuzivligini oshiradi va daromad salohiyatiga mos ravishda soliq yuki balansini yanada optimal shakllantiradi.

Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i tizimlarida quyi daromad segmentlari uchun soliqdan ozod qilish mexanizmlarining mavjudligi ijtimoiy himoya samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. O'zbekiston sharoitida ushbu amaliyotni yanada takomillashtirish bo'yicha metodik prognozlar shuni ko'rsatadiki, soliqdan

ozod qilish chegaralarini aniq belgilash, imtiyozlarning manzilliligini kuchaytirish va rag'batlantiruvchi elementlarni rivojlantirish orqali soliq tizimi barqaror, adolatli va ijtimoiy ta'siri yuqori bo'lgan mexanizmga aylanishi mumkin (2-jadval).

2-jadval. Xorijiy davlatlarda JSHDSdan imtiyoz qo'llanilishi to'g'risida

Mamlakat nomi	Soliqsiz imtiyoz (mahalliy va AQSH dollari)	Joriy etilgan yil
Buyuk Britaniya	12 570 funt sterling (≈ 15 700 dollar)	2023 (HMRC)
AQSH	14 600 AQSH dollari	2024-yil (IRS)
Germaniya	12 096 yevro (≈ 12 800 dollar)	2025-yil (Hukumat manbasi)
Hindiston	250 000 rupiya (≈ 3 000 AQSH dollari)	2025-yil (Daromad solig'i qonuni)
Xitoy	60 000 yuan (≈ 8 200 AQSH dollari)	2023-yil (XXR STA)

Daromadning bazaviy darajasini har qanday soliqdan ozod qilish orqali kam ta'minlanganlar uchun o'rtacha soliq stavkasi nolga teng bo'ladi, yuqori daromadli shaxslar esa imtiyozdan yuqori qismdagi daromadlaridan soliq to'laydi. Bu o'rtacha soliq stavkasining daromad oshishi bilan ko'tarilishini ta'minlaydi.

Jahon banking empirik tahlillari shuni ko'rsatadiki, masalan, Gondurasning jismoniy shaxslar daromad solig'i stavkasi tuzilishi jihatidan ancha progressiv (yuqori daromadli qatlamlar past daromadli qatlamlarga nisbatan ancha yuqori stavkalarga ega, ularning ko'pchiligi umuman soliq to'lamaydi) va hatto Kakvani indeksi bo'yicha AQSHdan biroz yuqoriroq hisoblanadi [13]. Biroq, Gondurasda erishilgan qayta taqsimlash natijasi minimal, chunki umumiy soliq yig'imi juda past [15]. Bunga qarama-qarshi o'laroq, progressivlik indeksi pastroq bo'lgan AQSH soliqlar orqali tengsizlikni mutlaq ko'rsatkichlarda ko'proq kamaytiradi, chunki u daromadning katta qismini soliq sifatida yig'adi [15].

Xuddi shunday, Ugandada jismoniy shaxslar daromad solig'i tahlil qilingan rivojlanayotgan mamlakatlar orasida tuzilishi bo'yicha ikkinchi eng progressiv hisoblanadi, ammo u eng kam qayta taqsimlanishga erishadi — bu ham o'ta past o'rtacha soliq stavkalari va ko'plab imtiyozlar tufayli [5].

Ushbu misollar shuni ko'rsatadiki, tengsizlik natijalari uchun oxir-oqibat muhim bo'lgan narsa samarali progressivlik — ya'ni stavka tuzilmasi va soliq bazasi ijro etishning kombinatsiyasi bo'lib, u boylarning boshqalarga nisbatan amalda qancha to'lashini belgilaydi.

Ushbu tadqiqot shaxsiy daromad solig'ining (JSHDS) eng yuqori stavkasi qo'llanilishi lozim bo'lgan daromad chegarasini aniqlash uchun Pareto taqsimot modelidan foydalanadi. Bu model daromad taqsimotining yuqori qismini tahlil qilishda keng qo'llaniladi. Mazkur yondashuvga ko'ra, chegara darajasi O'zbekistondagi eng yuqori daromadga ega 3 foiz aholini qamrab olish uchun belgilangan. Bu guruh progressiv soliq tizimida eng ko'p hissa qo'shish imkoniyatiga ega. Daromadlar taqsimoti ma'lumotlari va hisoblangan Pareto indeksi (α) asosida eng yuqori daromad chegarasi taxminan oyiga 26 148 000 so'm deb aniqlandi. Ushbu miqdor daromad oluvchilarning yuqori 3 foiziga kiradigan va taklif etilayotgan tizim bo'yicha eng yuqori chegaraviy (JSHDS) stavkasiga tortiladigan shaxslarning minimal daromad darajasini ifodalaydi.

Rasmiy ish haqi taqsimoti ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonda ro'yxatdan o'tgan jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i to'lovchilarning taxminan 33,6 foizi qonuniy belgilangan eng kam ish haqi miqdorida yoki unga yaqin maosh oladi. Taklif etilayotgan islohotga ko'ra, bu shaxslarga oyiga 669 ming so'mlik soliqdan ozod imtiyoz beriladi. Natijada ular daromadining bir qismi soliqqa tortilmaydi. Daromad-neytral statistik tahlil usulini qo'llash orqali ushbu imtiyoz jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i bo'yicha taxminan 176 milliard so'mlik yo'qotishga olib kelishi kutilmoqda. Bu raqam soliqdan ozod qilingan daromad (669 000 so'm) ni amaldagi yagona soliq stavkasi (12 foiz) ga va ta'sirlangan soliq to'lovchilarning taxminiy soni (~2,2 million) ga ko'paytirish orqali hisoblab chiqilgan.

Umumiy daromadni kamaytirmasdan bu kamomadni qoplash uchun eng yuqori chegaraviy soliq stavkasini 12 foizdan taxminan 18 foizga oshirish talab etiladi. Bu yuqori stavka oylik daromadi 26 148 000 so'mdan oshgan shaxslarga nisbatan qo'llaniladi, bu esa daromad taqsimotining yuqori 3 foiziga to'g'ri keladi. Bunday muvofiqlashtirish soliq tizimida fiskal neytrallikni saqlagan holda vertikal tenglikni kuchaytiradi (3-jadval).

3-jadval. Taklif etilayotgan 3 pog'onali soliq mexanizmi tasnifi

Pogʻonalar soni	Amaldagi tizim	Taklif etilayotgan tizim	Bitta fuqaro boʻyicha farq	Soliq toʻlovchilar soni	Jami farq (bir oy uchun)
1-pogʻona	Barcha daromad uchun 12 foiz stavka	1 271 000 = 669 000 × 0% +602 000× 12% = 72 240	72 240 – 152 520 = - 80 280	2 192 330	- 176 000 252 400
2-pogʻona		1 271 000 dan 26 148 000 gacha 12 % stavka	0		0
3-pogʻona		26 148 000 gacha 12%, undan ortiq qismiga 18%	14 718 036 × 6% = 883 082	199 302	+ 176 000 008 764
		26 148 000 gacha 12%, undan ortiq qismiga 20%	14 718 036 × 8% = 1 177 443	199 302	+ 234 666 744 786
		26 148 000 gacha 12%, undan ortiq qismiga 22%	14 718 036 × 10% = 1 471 804	199 302	+ 293 333 480 808

Taklif etilayotgan uch pog'onali tizim orqali 2 192 330 nafar fuqaroni kambag'allik chegarasidan chiqarishga erishish hamda ularga qo'llaniladigan imtiyozlar natijasida budjetdan yuzaga keladigan yo'qotishlarni yuqori daromadga ega 199 302 nafar fuqaro uchun stavkani oshirish orqali qoplash mumkin bo'ladi. Daromadlarning statistik tahliliga ko'ra, soliq to'lovchilarning taxminan 33,6 foizi uchun soliqdan ozod qilish chegarasini joriy etish samarali soliq bazasini kamaytiradi. Ushbu islohot doirasida daromadlar neytralligini saqlab qolish uchun oyiga 26 148 000 so'mdan yuqori daromad oladigan jismoniy shaxslar uchun chegaraviy soliq stavkasi taxminan 18 foiz miqdorida belgilanishi kerak.

Jismoniy shaxslar daromad solig'i umumiy tushumning 6 foizga o'sishiga erishish uchun eng yuqori stavka 20 foizga ko'tarilishi lozim, 8 foizlik daromad o'sishi esa taxminan 22 foizlik stavkani talab qiladi. Bu ko'rsatkichlar adolat va samaradorlik o'rtasidagi amaliy muvozanatni aks ettiradi, qo'shimcha soliq yukini daromad oluvchilarning eng yuqori 3 foiziga qaratadi va aholining ko'pchilik qismini soliq majburiyatlarining ortishidan himoya qiladi.

O'zbekistonda taklif etilayotgan jismoniy shaxslar daromad solig'ining progressiv islohoti Jini koeffitsiyentini taxminan 0,9 foiz bandiga, ya'ni 34,5 foizdan 33,6 foizgacha pasaytirish imkoniyatiga ega ekanligi simulyatsiya natijalaridan ma'lum bo'ldi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu hisobot O'zbekistonda daromadlar tengsizligining o'sishi va moliyaviy modernizatsiya maqsadlariga strategik javob sifatida progressiv jismoniy shaxslar daromad solig'i (JSHDS) tizimini joriy etish bo'yicha tizimli taklifni taqdim etdi. Tahlil shuni ko'rsatadiki, kambag'allik darajasiga moslashtirilgan soliqlar minimum, o'rtacha yagona stavka va yuqori daromadlar uchun yuqori chegaraviy stavkaga asoslangan uch pog'onali JSHDS tizimi vertikal tenglikni oshirishi, shu bilan birga daromadni saqlab qolishi yoki biroz ko'paytirishi mumkin. Statistik modellash natijalariga ko'ra, bunday islohot Jini koeffitsiyentini taxminan 0,9 foiz punktiga kamaytirishi va o'rta sinfga salbiy ta'sir ko'rsatmasdan kam ta'minlangan uy xo'jaliklarining soliq yukini yengillashtirishi mumkin.

Tadqiqot natijalari bo'yicha takliflar

1. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining uch pog'onali progressiv stavkalarini joriy etish. Ushbu tabaqalashtirilgan yondashuv kamtarona progressivlikni joriy etib, kam ta'minlangan guruhga berilgan imtiyozlarni qoplash uchun yuqori daromadli shaxslardan qo'shimcha daromad yig'ishga qaratilgan. Mexanizm soliq to'lovchilarning ko'pchiligi uchun soddalikni saqlab qolgan holda vertikal adolatni ta'minlaydi.

2. Soliq ma'muriyatchiligini kuchaytirish. Soliq bazasining, ayniqsa uning yuqori segmentida, kamayishiga yo'l qo'ymaslik uchun parallel islohotlar soliq ma'murchiligini kuchaytirishga qaratilishi zarur. Bu daromadlarni tekshirishni takomillashtirish, chegaralararo daromadlarni kuzatish va yuqori xavf guruhlari uchun maqsadli tekshiruvlarni o'z ichiga oladi. Yuqori daromadli shaxslarning maxsus ro'yxatini shakllantirish soliq qonunchiligiga rioya etilishini qo'llab-quvvatlaydi.

3. Jamoatchilik bilan muloqot va tushuntirish. Aholi ishonchini ta'minlash va islohotlarni qo'llab-quvvatlash uchun kuchli kommunikatsiya strategiyasi zarur. Hokimiyat soliq to'lovchilarning katta qismi, ayniqsa o'rta daromadlilar yuqori soliqlarga tortilmasligini, kam ta'minlangan guruhlar esa imtiyozdan foyda ko'rishini aniq tushuntirishi kerak. Xabarlar adolatlilik, soddalik va milliy rivojlanish maqsadlariga urg'u berishi lozim.

4. Daromadlar va xarajatlar deklaratsiyasi. O'zbekistonda daromad va xarajatlarni bosqichma-bosqich deklaratsiyalash tizimini joriy etish zarur.

1-bosqich 2026-yildan — davlat xizmatchilari va ularning turmush o'rtoqlari;

2-bosqich 2027-yildan — yuridik shaxslarning rahbarlari, ta'sischi (ishtirokchilari) va ularning turmush o'rtoqlari; yakka tartibdagi tadbirkorlar va ularning turmush o'rtoqlari;

3-bosqich 2028-yildan — aholining barcha qatlamini umumdeklaratsiyalashga o'tkazish.

Shuningdek, daromadlar va xarajatlarni deklaratsiyalash mexanizmini respublikaning bir hududida tajriba tariqasida sinovdan o'tkazish maqsadga muvofiq.

5. Qo'shimcha progressiv vositalarni joriy etish. JSHDS islohotiga qo'shimcha ravishda boshqa progressiv moliyaviy vositalarni joriy etish yoki kengaytirish ko'rib chiqilishi mumkin. Bularga hashamatli iste'mol soliqlari, yuqori qiymatli aktivlarga doimiy mol-mulk soliqlari va meros soliqlari kiradi. Bunday choralar vertikal adolatni kuchaytiradi hamda davlat daromadlarini diversifikatsiya qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. International Monetary Fund (2024) Republic of Uzbekistan: 2024 Article IV Consultation – Press Release and Staff Report (IMF Country Report No. 24/210). Washington, D.C.: IMF.
2. Ministry of Economy and Finance of Uzbekistan (2023) Citizens' Budget: 2024. Tashkent: Ministry of Economy and Finance.
3. World Bank (2022) Uzbekistan: Public Expenditure Review – Better Value for Money in Human Capital and Water Infrastructure. Washington, DC: World Bank.
4. World Bank (2025) World Development Indicators [database], Gini index (SI.POV.GINI) – Uzbekistan. Washington, DC: World Bank.
5. OECD (2022) Taxing Wages 2022: Impact of COVID-19 on the Tax Wedge in OECD Countries. Paris: OECD Publishing.
6. PwC Uzbekistan (2025) Uzbekistan – Taxes on Personal Income. PwC Tax Summaries.
7. Diamond, P. & Saez, E. (2011) 'The Case for a Progressive Tax: From Basic Research to Policy Recommendations.' Journal of Economic Perspectives, 25(4), 165–190
8. Saez, E. (2001) 'Using Elasticities to Derive Optimal Income Tax Rates.' Review of Economic Studies, 68(1), 205–229.
9. Saez, E., Slemrod, J. & Giertz, S.H. (2012) 'The Elasticity of Taxable Income with Respect to Marginal Tax Rates: A Critical Review.' Journal of Economic Literature, 50(1), 3–50.
10. La Porta, R. & Shleifer, A. (2014) 'Informality and Development.' Journal of Economic Perspectives, 28(3), 109–126.
11. Schneider, F. (2005) 'Shadow Economies Around the World: What Do We Really Know?' European Journal of Political Economy, 21(3), 598–642.
12. Dell'Anno, R. (2021) 'Inequality and Informality in Transition and Emerging Countries.' IZA World of Labor, No. 325 (Apr. 2021).
13. Dell'Anno, R. & Solomon, H.O. (2014) 'Informality, Inequality and ICT in Transition Economies.' Eastern European Economics, 52(5), 3–31.
14. Dell'Anno, R. & Amendola, A. (2015) 'Social Exclusion and Economic Growth: An Empirical Investigation in European Economies.' Review of Income and Wealth, 61(2), 274–301.
15. Rasanayagam, J. (2011) 'Informal Economy, Informal State: The Case of Uzbekistan.' International Journal of Sociology and Social Policy, 31(11/12), 681–696

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>